

КІНОДОКУМЕНТ — аудіовізуальний документ, зміст якого зафіксований за допомогою кінематографічної техніки у вигляді послідовно розташованих фотографічних зображень (кадрів), може містити також звукову інформацію. Фотогр. зображення відрізняються один від одного лише незначною зміною положення зафіксов. об'єктів. При швидкій зміні окремих зображень (24 кадри за секунду) К. дозволяє одержати враження руху. Матеріал. основою К. є кіноплівка, що становить багат шарову полімерну плівкову систему. Ширина плівки може складати 8, 16, 35 і 70 мм. К. створюють безпосередньо в момент події, забезпечуючи наглядність і високу оперативність інформації. Наглядність обумовлюється динаміч. показом зображув. інформації. Оперативність полягає в можливості подання значного обсягу зображув. інформації за короткий проміжок часу. К. класифікують: за жанрами кіно (документальне, наук.-популярне, навч., ігрове та ін.); формами відзнятого матеріалу (фільми, спецвипуски, кіножурнали, окремі кіно- і телесюжети); за способом зйомки і проєкції (німі, звукові, чорно-білі, кольорові, широкоформатні, панорамні, поліекранні тощо).

Перші К. з'явилися фактично одночасно з винайденням кінематографа 1895 братами Люм'єр (Франція). В Україні першу кінозйомку здійснив у Харкові 30 вересня 1896 видат. діяч укр. кінематографії А. Федецький. У 2-й пол. 1900-х рр. зйомки кінохроніки в країні набули системат. характеру. 1922 засн. [Всеукраїнське фотокіноуправління \(ВУФКУ\)](#), якому підпорядковувалися всі вітчизн. кінематографії і підприємства кінопромисловості, зокрема кінофабрики Києва, Одеси, Ялти та понад 500 кінотеатрів. Студії ВУФКУ випускали хронікал. період. кіножурнали: «Хроніка ВУФКУ» (1923), «Кінотиждень "Маховика"» (1925), «Кінотиждень ВУФКУ» (1927-29) і «Кіножурнал» (1929-31). Водночас із випуском кіножурналів створювали докум. кінокартини. 1931 в Харкові розпочала діяльність Всеукр. ф-ка «Союзкінохроніка» (від 1938 — *Студія хронікально-документальних фільмів Українська*, від 1939 — у Києві), на якій 1938 започатковано випуск кіножурналу «Радянська Україна». Докум. кіно знімали також від 1928 на Київ. кінофабриці ВУФКУ (від 1993 — [Кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка Національна](#)), Київ. кіностудії учбових фільмів (засн. 1940, від 1992 — [Кінематекa України Національна](#)), *Студії телевізійних фільмів Українській* (засн. 1965). Новий етап у розвитку кінематографії пов'яз. із винайденням 1927 звук. кіно (на кіностудії «Warner Brothers», (м. Бербанк, шт. Каліфорнія, США) створ. першу звук. стрічку «Співак джазу», реж. А. Кросленд). 1930 в Україні з'явився перший звуковий докум. фільм реж. [Дзиги Вертова](#)

«Симфонія Донбасу (Ентузіазм)». 1931 почалося розроблення методів отримання кольор. кінофільмів безпосеред. зйомки. Наприкінці 1960-х рр. колір став нормою для всіх кіновиробників. Упродовж 2-ї пол. 20 ст. відбувалися зміни у кіновиробництві. У 1990-х рр. почали впроваджувати цифр. технології, які набули широкого розвитку у 21 ст.

Збільшення обсягу К., що створювалися підприємствами кіноіндустрії, усвідомлення значення і цінності кіноджерел актуалізувало проблеми їх збирання та зберігання. Від початку були спроби порушити питання збирання К. під юрисдикцію установ, що займалися збиранням інформації. Від 1899 Британ. музей (Лондон) намагався організувати колекцію рухомих зображень у вигляді архіву. Питання про створення нац. кіноархівів та можливого доступу до них широкого кола користувачів вперше порушив польс. кінооператор Б. Матушевський у нарисі «Une nouvelle source de l'Histoire. Creation de cinematographie historique» («Нове джерело історії. Про створення сховищ історичних документів», Париж 1898). Перший кіноархів створ. в Нідерландах (1917). Однак як спеціалізовані установи, кіноархіви стали помітним явищем лише від 1930-х рр. (Велика Британія, Франція, Німеччина, СРСР). Міжнар. неурядовими організаціями, які діють у сфері забезпечення збереженості К. і їх використання, є: Міжнар. федерація кіноархівів (International Federation of Film Archives, FIAF), Міжнар. федерація телевізій. архівів (International Federation of Television Archives, FIAT), Міжнар. асоц. звук. і аудіовізуал. архівів (International Association of Sound and Audiovisual Archives, IASA), Асоц. архівів рухомих зображень (Association of Moving Image Archivists, AMIA), що представлені в Координац. раді Асоц. аудіовізуал. архівів (Coordinating Council of Audiovisual Archive Associations, CCAAA).

В Україні відповідно до постанови ВУЦВК і Раднаркому УСРР «Про єдиний державний архівний фонд УСРР» прийнятої 1930, К. належать до складу Єдиного держ. архів. фонду. 1932 у Києві створ. спец. архівну установу — Всеукр. центр. фотокіноархів (від 1992 — [Архів кінофотофондоментів України Центральний державний](#)). К. зберігають також у фондах держ. архівів областей та Севастополя, від 1994 — у колекції [Довженка Олександра Національного центру](#). Відповідно до норм нац. законодавства К., що відображають історію духов. і матеріал. життя укр. та ін. народів, мають культурну цінність і є надбанням укр. нації, належать до Нац. архів. фонду України, є складовою вітчизн. і світ. культур. спадщини та інформ. ресурсів суспільства. Станом на 1 січня 2013 у Нац. архів. фондї України зберігалось 73 443 К., що

охоплюють період від 1896 до сьогодення. За тематикою їх можна об'єднати у такі предметно-темат. комплекси: 1) історія внутр.-політ. розвитку країни; 2) історія соц.-екон. розвитку; 3) історія зовн. політики; 4) історія воєн і військ. справи; 5) історія науки й освіти; 6) історія культури і релігії; 7) історія зарубіж. країн. Повноту інформації про склад і зміст К., ефектив. пошук необхід. відомостей, що містяться в них, забезпечує довідк. апарат — каталоги (систематич., іменний, фільмовий, журнал., режисер.), а також спец. довідники — анотовані каталоги, які друкують у рамках програми

«Архівні зібрання України».

Рекомендована література

1. Магидов В. М. Кинофотофонодокументы в контексте исторического знания. Москва, 2005;
2. Миславский В. Н. Кино в Украине (1896–1921). Факты. Фильмы. Имена. Х., 2005;
3. Кінолітопис: Анотов. каталог кіножурналів, докум. фільмів і кіносюжетів (1896–1939). К., 2009.

Т. О. Ємельянова

Бібліографічний опис:

Кінодокумент / Т. О. Ємельянова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-6931>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).